I.

— От навіжений — знову завів! І нащо такі мотоцикли роблять? Реве, як трактор!

— Так це ж гоночний, хіба не бачиш?

Сєва підвів голову, на якій виблискував шолом, озирнувся, але нікого поблизу не було. Що за дивина? Та й як би він міг почути цей дівочий голос в такому ревищі?

— Та вимикай же, бовдуре, голова тріскає!

Сєва заглушив. Скинув рукавицю, потер пальцями чоло. Мотоцикл в порядку, а от голова… Звідки цей голос? Адже він виразно чув: лементувала якась дівчина, точно — дівчина! І гукала до нього, ну, звичайно, він один тут з мотоциклом…

Спантеличений Сєва задер голову й подивився на густий каштан, що розкинув над ним віти, немов дівчина могла бути там. Нічого не побачивши, окрім лапатого листя, зітхнув, узявся за кермо і вивів мотоцикл з двору, не запускаючи мотора. І тільки на дорозі наліг ногою на педаль. Під кулеметний тріск хлопець думав: чи справді було, чи, може, здалося? "Вимикай… голова тріскає!" Чув же, виразно чув…

Наступного дня, здибавши на перерві свого друга Едика з п'ятого курсу, відвів його в дальній кінець коридора і по секрету розповів:

— Розумієш, учора завів свого "Ягуара", прослуховую, мотор реве, як звір, коли якась дівчина просить: "Це ревіння мені заважає, припиніть, будь ласка".

— Чи ти ба, яка ніжна особа! — реготнув Едик. — Наша, з автодорожнього?

— Та в тім то й річ, що не знаю.

— Чому ж не познайомився? Чи не гарна?

— Не міг я познайомитись, її не було.

— Ти ж кажеш, говорила..

— Та говорила, голос приємний, а її самої не бачив.

Едик зареготав:

— Ну, ти штукар, Сєвка! Вона що — невидимка? Чи, може, то якась пташка обізвалася людським голосом?

Сева знизав плечима:

— Кажу ж тобі — чув, отак, як оце тебе.

Едик перестав сміятися, окинув товариша уважним поглядом, поклав йому руку на плече:

— Слухай, а раніше з тобою нічого такого не було? Не причувалось?

— Ні.

— Не привиджувалось?

— Ні.

— І голова не поболює?

— Та ні, я цілком здоровий, недавно і медогляд пройшов.

Едик помовчав, а тоді знову вискалив зуби:

— Отож, якби ти не їздив сам, а посадив кралечку та в обнімку… Отоді не причувалися б дівочі голоси! Та ти не хмурся, знайдемо твою невидимку.

Домовились після занять пересвідчитись, чи справді існує такий феномен, а заодно й покататись. Та Едикові кпини зіпсували Сєві настрій, хлопець уже шкодував, що похвалився гострому на язик товаришу. І кожного разу отак — що йому не розповіси, одразу висміє тебе, зобразить якимось дурником, недотепою. Треба буде… А що треба, Сєва й сам не знав, якось так складалось, що Едик завжди верховодив. Може, що вищий на зріст? Ну, то й що? Сєва струснув головою, щоб одігнати "дурні думки" і зосередитись: лектор саме пояснював конструкцію автомобіля без коробки швидкостей.

…На Київ опустилося золоте крило надвечір'я, коли хлопці підвели свої мотоцикли до густолистого каштана.

— Тут я стояв, — сказав Сєва.

— Ану ж давай запустимо! — Едик обвів поглядом лоджії сусіднього будинку. — Чи обізветься?

Разом заревіли обидва мотори, різкі стріляючі звуки вдарили по будинках, заповнили простір аж під самісіньке небо. Едик щось крикнув Севі, але той не розібрав. Зате голос дівчини почув:

— О, вже їх двоє… Ну й телепні! Ти чи ви припините нарешті?

Сєва миттю заглушив, ніяково позирнувши на товариша. Той також вимкнув.

— Чого так швидко?

— Ображається… — Сєва подивився на будинок. — Хіба ти не чув?

— Ні. Окрім ревища мотора, нічого не чув.

— А вона обізвалася зразу. Просить припинити.

— Слухай, а може, ти краще припиниш розігрувати мене? Вигадав таке…

Цієї саме хвилини з парадного вийшов чоловік у білому халаті, одразу видно, що лікар, і попрямував не до машини медичної допомоги, а до них. Сєва тільки глянув, так і здогадався, про що буде мова.

Лікар уважно подивився на мотоциклістів і тихо, якось довірливо сказав:

— Тут одна хвора дівчина… втім, вона вже одужує…

— Та, що не любить мотоциклів? — прохопився Сєва.

— Їй потрібна тиша, розумієте, її нервово-психічний стан…

— Я так і подумав, що вона нервова, — закивав головою Сєва. — Тільки що лементувала.

— Лементу я не чув, — здивовано глянув на нього лікар. — Бачив тільки, як болісно скривилося її лице, коли загурчали мотори. Вона в цей час відпочиває на лоджії.

— А який хоч поверх? — спитав Едик.

— Сьомий, але й туди долітає. А ви ж можете заводити подалі від будинку.

— Гаразд, — винувато усміхнувся Сєва, — раз таке діло… Ми ж не знали…

Лікар заспішив до машини, ось вона тихо фуркнула, нечутно покотилася поміж будинками, а хлопці переминалися з ноги на ногу біля своїх яскраво пофарбованих мотоциклів.

"Чи ти ба, яка істеричка, — подумки обурювався Едик. — Ще й кривиться…"

— Ану давай, Сєво, вдаримо їй концерт! Щоб знала, як маніжитись.

Едик, наперед смакуючи ефект, гучно зареготав, але тут же вмовк, прикусив язика. Сева так блиснув своїми чорними очима, що Едик знітився, одвів погляд убік і, замість того, щоб надавити на заводну педаль, опустив ногу на землю.

— Ти чого? — силкуючись оговтатись, але все ще із затаєним острахом огризнувся Едик.

— А того, що треба совість мати. Дівчина хвора, і лікар просив, а він — "концерт"!

"Оце хороший хлопець, — раптом почув Сева, наче прошепотіло над вухом. — Добрий…"

Обличчя йому полагідніло, хлопець подивився на лоджію сьомого поверху і мимоволі помахав рукою, наче хтось там міг побачити цей

жест. Не заводячи, вивели мотоцикли на вулицю. Севине серце билося в радісному ритмі: незнайомка похвалила його, це — раз, а друге — вдалося приструнити самовпевненого верховода. Едик деякий час хмурився і сопів, але до суперечки в них не дійшло, гасали один за одним, поки зовсім звечоріло і Київ осяяли гірлянди вогнів. Прощаючись, Едик не втерпів:

— Слухай... ти справді її "чув"? Мені й досі не віриться...

— Кажу — справді. — Смагляве обличчя Севи па мить осяяла посмішка.

— А чому ж я...

— Не знаю, — здвигнув плечима Сєва. — Може, настроєний не на ту хвилю.

— Дивно, це дуже дивно, — поміркував Едик. — Це ж виходить... телепатія! Так? Зажди...— Він тяпнув себе рукавицею по чолу. — Можна ж перевірити! І як це я зразу не згадав? У мене ж є хороший знайомий, ми інколи в шахи граємо...

— А до чого тут шахи?

— Він працює в науково-дослідному інституті... от не пригадую в якому... Зв'язано з біологією, психологією... Так він часто заводить балачку про цю саму телепатію та ще пара... пара...

— Парапсихологію?

— Так, саме телепатія і парапсихологія — це його коник. Я йому розкажу про тебе, обов'язково. І про ту твою... невидимку.

Сєва поморщився: поміж них двох (мав на увазі себе і дівчину) вплутається ще один... Та хіба Едика спиниш? Ех, і навіщо він похвалився?..

Помітивши кислу гримасу на обличчі товариша, Едик вигукнув:

— А що? Він перевірить!

— Навіщо ж перевіряти, коли я й так знаю?

— Ну, це ще не факт... Може, тобі причулося, може, в тебе ті... як їх... слухові галюцинації. Є такі... — хотів сказати: хворі, але спохопився, — такі люди, що чують "голоси". Сам бачив — іде і розмовляє.

— То ти вважаєш, що я вже того... з глузду з'їхав? — перебив Сєва.

— Та ні, просто цікаве явище, якщо ти, звичайно... коли це справді.

— Ну, добре, давай твого науковця, — бадьорим голосом сказав Сєва і подумав: "Може, й він нічого не почує та й відчепиться".

II.

Федора Липського провели на лоджію, де в шезлонгу сиділа, розслабившись, заплющивши очі, чорнява дівчина. Призахідне сонце, вже не таке пекуче, як удень, освітлювало їй лице і майже всю постать. Липському досить було одного побіжного погляду, щоб скласти собі уявлення про дівчину. Гарні засмаглі ноги, і вся постать, видно, стрункa, обличчя хлопчакувате, трохи грубе, як для дівчини. Навіть легенький темнуватий пушок на верхній губі помітив.

— Це до тебе, Полю... науковець.

Сказавши так, лагідна літня жінка (Липський подумав, що це мати) причинила скляні двері та й пішла в квартиру.

Дівчина розплющила очі і, побачивши ще молодого кремезного чоловіка, зашарілася, осмикнула сукню на колінах.

— Ви, отже, Поля, а я — Федір Липський. — Він ступнув до неї енергійно, потиснув руку і без церемоній сів на розхитаний стілець, який заскрипів і мало не розвалився.

— Обережно, впадете... — усміхнулась дівчина.

— Нічого, я не скляний! — і собі усміхнувся Липський.

І через кілька хвилин уже розмовляв з Полею, як давній знайомий.

— Найперше, я хотів пробачитися за мотоциклістів. Хлопці захоплюються і часом не зважають... Он вони там стоять під каштаном...

Поля підвелася і, трохи перехилившись через перила, поглянула вниз.

— Ну й ревучі ж їхні мотоцикли, — хитнула головою, знову сідаючи в шезлонг. — Повірите, голова розколюється! А я ще нездорова...

— Цілком поділяю твоє обурення. Часто мотори ревуть зовсім без діла, вхолосту. Ось я проходив мимо гастроному — навпроти входу стоїть парковий трактор, мотор гуде, аж кабіна трясеться, з труби валить дим, а водій зайняв чергу за ковбасою... А спитайте: "Чому не заглушив?" То ще й обуриться: "Нащо? Я зараз іду!" Отак і пускають за вітром державне пальне, та ще ж і повітря отруюють.

— Ого, ще й як!

— Ну, ти хоч хлопців добре відчитала! Тобто цього… Сєву, Едик не чув.

— Відчитала? — здивована Поля аж подалася вперед. — Коли? Я ж не виходила…

— А подумки? Сєва твердить, що чув, як ти просила заглушити…

На Полиних щоках з'явилися рожеві смужки.

— І що ж він чув?

— Він каже, — вимовив з притиском Липський, — що дівчачий голос попросив припинити ревище, ну, тобто заглушити мотор. Хлопець дуже здивувався: чув голос, а поблизу нікого не було. Наступного дня вони вже з'явилися удвох з Едиком, це мій приятель, щоб пересвідчитись, розумієте, і ревнули двома моторами… — Говорячи, Липський уважно стежив за виразом Полиного обличчя. Дівчина ніяковіла, прикушувала нижню губу — чи то щоб не розсміятись, чи щось пригадуючи. — І цей самий Сєва знову почув твоє звертання…

— А звідки він узяв, що це я?..

— До них лікар підходив…

"От дивина… "Почув". Той хлопець "почув". А я ж тільки в думці… Що ж це зі мною трапилось? Раніше такого не було…"

— Так було таке чи не було? — раптом спитав Липський.

Поля здригнулась. Невже й цей "чує"? Мабуть, ні, по ньому не видно. Але настирливий, чого це він допитується?

— А ви… — примружилась Поля. — Що ж тут такого?..

— Я тобі поясню… — Липський аж подався вперед, і стілець під ним знову загрозливо зарипів. — Бачиш, якщо це мало місце, так би мовити, фактично, то… В тебе яка освіта?

Полине обличчя пересмикнулося.

— Та от хотіла вступити в Інститут народного господарства… Не вистачило півбала… Уявляєте? Це мене так підкосило… Ну, як я тепер додому повернуся? Я з Батурина, а тут — у дядька і тітки.

— Стреси дуже небезпечні. Тільки спорт — надійний засіб…

— Лікар каже, якийсь невроз. Якби дядько не дістав індійської трави (у нього друг — моряк), то не знаю, чи й підвелася б…

— Так-так, це дуже цікаво, — закивав головою Федір. — Якщо в тебе, Полю, виникли такі здібності…

— Які? Про що ви говорите?

— Ну, як би тобі популярніше… У вас із цим Севою встановився зв'язок…

— Який зв'язок? — У Полі аж брови підскочили. — Я його й у вічі не бачила, того Сєву!

— Оце ж то й цінно, що на відстані! Зв'язок телепатичний.

— А-а… — полегшено відітхнула дівчина. — Хіба що так.

— Отож, якщо це справді, так би мовити, в дійсності, то… не журися за тим інститутом. Я влаштую… Будеш у нас… молодшим науковим працівником!

Поля здивовано видивилась на нього і цієї ж миті "почула":

"Я доб'юсь… я переконаю директора… Це ж феномен… Готова дисертація… Нарешті й я захищуся. Тільки опрацювати методику експериментів.. Співавторство? Нехай і не заїкаються. Хоч би й шеф… Тут головне…"

Правду кажучи, дівчині було ніяково "підслуховувати" чужі думки, вона опустила очі долу і ніби вимкнула ту передачу.

— От що, Полю, — сказав Липський, — мене давно цікавить парапсихологія, зокрема телепатія. І коли Сєва розповів…

— Зрозуміло, — кивнула головою дівчина.

— О, якби то воно було зрозуміло! Світова наука…

— Я кажу, мені зрозуміло, чого ви прийшли. Хочете, щоб я стала піддослідним кроликом!

"Гостра на язик… — вловила Поля. — Вольовий характер. Треба було взяти магнітофон".

— Ти таке скажеш, Полю… Досліди тут які? Передача думки на відстань. Чи символами, чи словами. Не просто звуками, телефоном чи по радіо, а, так би мовити, безпосередньо від мозку до мозку. Хіба не цікаво? Сєва якраз хотів упевнитись…

Федір говорив так запобігливо, так упрошував, що Полі стало аж незручно.

— Ну, що ж… можна спробувати, — погодилась.

— Це ось спеціальні картки. — Липський витяг з кишеньки рожевої теніски три папірці. — Ось поглянь, тут зображено трикутник, на цій — коло, а на цій — зірка. От і спробуй передати ці зображення Севі. А він, якщо сприйме, намалює. Спочатку — трикутник, у такому порядку, як я тобі показав. Тільки не спіши, зосередься…

Федір подав їй картку з трикутником і затамував подих. Поля мовчки, пильно поглянула на зображення і на мить заплющила очі, всього лише на мить, і одразу простягла руку за другою карткою, потім за третьою…

"Спішить, — подумав Липський, — нервує, це не годиться, навряд чи щось вийде…"

— Уже? — спитав насторожено.

— Так.

— Ти не проти, я запрошу сюди хлопців. — Липський підвівся і ступнув до трубчастих перил.

— Я вже сама запросила, — ніяковіючи, сказала Поля. Федір розгубився:

— Коли? Як?!

— Та отак, у Думці, тільки що…

Через кілька хвилин Сєва прохилив двері на лоджію, а за ним і Едик. Липський отерп, не вірив своїм очам. Але ось же вони! Переминаються з ноги на ногу…

— То це ви… — почав Сева, дивлячись на Полю. — Це вам… того… мотоцикли…

— Це мені "того", — усміхнулась Поля, міряючи поглядом хлопців.

— А картки? — Липський ухопив Севу за лікоть. — Намалював?!

Сєва тицьнув папірці, вони затремтіли в руках науковця.

— Так… так… — мимрив Липський. — Трикутник, коло, зірка. Усе правильно… І сюди ви оце піднялися за викликом?

Обізвався Едик:

— Сєва сказав, що запросили, от ми й явилися. Дуже приємно познайомитись. Едик. Ми з Сєвою студенти автодорожнього.

— Я вражений! — вигукнув Липський, потираючи долоні.

— Що? — не зрозумів Едик.

— Я вражений наслідками нашого експерименту! Тепер немає сумніву, Полю, що ти, можна сказати, володієш незвичайними, телепатичними здібностями… Феноменально!

Може, ще більше була вражена сама Поля. Спочатку їй і самій не вірилось, подумала: їм лікар сказав про її обурення. А тепер… Що ж це таке? Що з нею скоїлось? Чи не захворіла знову? Так наче ж покращало.

— Протоколе б оце скласти, — Липський обвів усіх безпорадним, розгубленим поглядом. — Хоча… ніхто не повірить. Потрібна, так би мовити, компетентна офіційна комісія… А я в щоденник занотую.

Він позирнув на свого хронометра і раптом почав потягатися, розводячи руки над плечима, потім бити поклони… Едик бачив це не раз і не звертав уваги, а Поля ї Сева, звичайно, здивувалися. Коли ж Липський закрутив навсібіч головою, а тоді виряченими очима, дівчина пирхнула зо сміху. Сцена й справді була комічна.

— Що з вами? — крізь сміх спитала Поля, коли Федір перестав розмахувати руками.

— Зарядка, Полечко, велике діло. Заспокоює нерви і стимулює розумову працю. От я уже й бадьорий, сповнений наснаги. Кажуть, Липський — спортсмен у науці, силові прийоми, ха-ха-ха! А що? Ось оформимо тебе — побачиш, що міцні лікті теж потрібні. — Він зігнув свої волосаті руки і почав працювати ліктями.

Хлопці ззирнулись, тамуючи сміх. Поля підвела очі на Липського, зосередилась: він уже думав про вечерю; поглянула на Едика, що стояв, спершись ліктем на перила, — цей думав про катання на мотоциклі; перевела погляд на Сєву — і щоки їй почервоніли: юнак думав про неї і думав гарно, із симпатією. Це створило дівчині добрий настрій, так як ото похмурого дня раптом прогляне сонце. Поля повеселіла, це навіть відзначив Липський, і попрощалася з ними по-дружньому.

III.

"26.VI. Щоденникові записи — це також документ, принаймні для мене особисто. Не міг же я, справді, для перевірки сказаного Едиком, організувати цілу комісію! Тепер — інша справа, та й то поспішати не слід. Насамперед — закріпитися, зібрати матеріал. У цій грі потрібно якомога більше козирів.

Коротко про наслідки перевірки.

Відстань до каштана (мотоцикли) по горизонталі — 77 м. Це один катет, другий — 24, таким чином гіпотенуза 85 м. Отже, перший і другий телепатичні сигнали були сприйняті Сєвою (уточнити прізвище) на відстані 85 м. (Це може підтвердити Едик Макуха).

27.VI. Розмова в директора в післяобідній період. Як і слід було сподіватися, — обережний скептицизм. "Ви завжди є... є... щось мудруєте. А дисертація в ембріональному стані". Без іронії він не може, кажуть, називає мене перезрілим аспірантом. Тепер я доведу, тепер покажу, на що здатний Липський! Ото буде фурор, сенсація! Я розповідаю йому про телепатичний зв'язок, а він тільки е-екає та зблискує окулярами. "Не нове, були вже всякі є... є... фокуси". Побачимо, як ти заекаєш, коли я приведу Полю. А може, прямо до президента Академії? Ех, треба було!.. Поспішив.

28.VI. Несподівана перешкода: лікар ще не дозволяє Полі виходити. Упертий чоловік, не хотів показувати історію хвороби, довелось розповісти про незвичайну здатність Полі, доводити, що це в інтересах науки. Ще одна втрата інформації. Ну, та цей, гадаю, не полізе в співавтори. А може, його в комісію включити? Хоча ні, відпадає. Потрібні науковці, обов'язково двоє–троє світил, в кожному разі — не менше одного.

30.VI. Буваю у Полі щодня в післяробочий період, тітонька вже поглядає на мене скоса. А ми тільки й розмовляємо про телепатію. Поля запевняє, що в період до хвороби ніяких таких явищ не було.

I.VII. Нарешті Поля може виходити. Запросив її з Сєвою до інституту в дообідній період, як і було домовлено із шефом. Не прийняв. Секретарка вирячила очі, замахала руками (копіює шефа), зашипіла, стара карга: "Зайнятий! Звіт. Подзвонили терміново!" Тільки тоді замовкла і мовби закам'яніла, коли я почав робити зарядку. А мені необхідно було

заспокоїти нервову систему. Отак і рухай з ними науку. А треба ж терміново вирішувати питання про зарахування Полі до нас у штат. Хоча б лаборанткою.

I.VII. Вечірній період. Несподівана осічка! Виїхали в ліс за Пущу-Водицю. Сонце вже зайшло, жара спала, було так гарно, і на тобі — нічого не вийшло!

Севу поставив за 85 м з чистим аркушем паперу, на якому він мав намалювати просту геометричну фігуру, яку я мав показати Полі, яка мала думкою передати йому. А накреслив я турнік, тобто три лінії, розташовані під прямим кутом одна до одної. Поля зосереджувалась, насуплювала брови, заплющувала очі, і нічого не вийшло. Гукнув Севі, щоб підійшов на п'ять кроків, і знову нічого. Так ми скорочували відстань, аж поки він не підійшов упритул і не почав дурнувато посміхатися. Хто ж із них не спрацював? Не може ж такого бути, щоб обоє — і передавач, і приймач — одночасно вийшли з ладу! Певне, Сєва, скалить зуби… Мене аж пересмикнуло всього, мало не зацідив йому в мармизу, але тієї ж миті переключив енергію на фіззарядку.

Поля була явно розстроєна і зажурена. Одразу ж пішла до машини і поставила вимогу відвезти її додому, тобто до тітоньки. Мені не залишалось нічого, як сісти за кермо. Дорогою всі мовчали.

Що ж буде завтра? От скандал! Як навмисне, чортів е-екало призначив зустріч на ранковий період… Відкласти? Він їде у відпустку. Але якщо Поля втратила здатність… От уже — як не щастить, то не щастить! Все збігається докупи, скручується, і виходить дуля…

2.VII. Шеф прийняв у передобідній період. Я наледве умовив це дівчисько поїхати. "Боюся", "нічого не вийде" і т.п. Одне слово, розпустила нюні. Ти, кажу, так себе не настроюй, хоча, може, й без перевірки обійдеться, Сєва там жде, на випадок чого — скаже, болить голова. Нарешті це теля погодилось. Примусив її зробити кілька вправ, і

поїхали. Сєва вже стовбичив біля інституту, так що до кабінету зайшли втрьох. Шеф підвів свою конячу голову і запрацював біластими повіками, певне пригадуючи що й до чого. Оце, кажу, та дівчина, про яку, кажу, я вам казав. А оцей студент (тобто Сєва, уточнити прізвище) може все підтвердити. Поля, кажу, і заяву написала, так що черкніть резолюцію та й почнемо працювати з нею, як із штатною одиницею. А одиниця стоїть, опустивши голову, і мовчить, наче їй зациπило. Куди ж пак, побачила професора! член-кора! Переді мною, бач, не ніяковіє, не зважає на те, що я скоро не те що кандидатом, а доктором стану. Висмикнув я заяву з її рук, поклав на стіл під самісінький хобот. Старий хитряк засопів, глипнув на мене, наче давно не бачив. Потім заплямкав: а чи не можна, е-е-е, щоб і я переконався… Ну, думаю, все пропало, але відступати нікуди. Не хотілось вас затримувати, кажу, завтра у вас відпускний період починається, та якщо ви не вірите… А він своєї. Наука, е-е-е, спирається на дослід… Якби я володів телекінезом, був би йому дослід — усі три телефонні апарати так би й пошпурив у його плішиву голову. Та як я не намагався зрушити поглядом хоч один — нічого не вийшло.

Тим часом старий загадав Сєві сісти в найдальшому кутку, де саме смалило сонце, і той почав жмуритися та крутити головою, ніби коло носа гедзь літає. Попросив пересадити, старий ні в яку. Ну, думаю, все одно викручусь, ми ж із Сєвою заготували варіант хворої голови. І взагалі, професора обвести навколо пальця — раз плюнуть. Але все-таки я хвилювався. І коли старий звелів мені одійти до дверей, а сам нагрундзював щось на аркушику і схилився до Полі, що вже сиділа біля його столу, мої нерви так напружились, що я почав робити зарядку.

Ненароком наближаюсь до столу, старий швиденько затулив свій малюнок, махнув рукою, щоб я одійшов. Тим часом бачу — Сєва креслить, малює! Закінчив, засунув олівець у нагрудну кишеньку. Професор підкликає його, дивиться на малюнок і починає гладити своє тім'я. Розгубився, не знає, як реагувати! Підходжу — і що ж бачу? На обох аркушиках зображена… ракетка. Овал і лінія держака. Тільки на контрольному листочку менший розмір, у Сєви малюнок більший. З усією

серйозністю запитую: ну що, тепер накладете резолюцію на заяві? Старий мовчить, сопе, огинається. Починає е-екати. Ви, Липський… є… е-е… знаєте, що я люблю теніс… Та я вас ніколи не бачив з ракеткою, кажу; тепер я не граю, каже, але все одно люблю цей вид спорту. А я, наприклад, люблю бокс. Ну, то що, питаю, з того? А те, каже, що давайте поставимо, е-е-е, ще один дослід, і запитує Полю: ви не стомились, дівчино? Поля погодилась. Я одійшов до дверей, Сєва сів на свій стілець, а професор щось вивів на новому аркушу і вручив його Полі. Дивлюсь — Сева вже виводить олівцем, лінія телепатичного зв'язку працює. Готово! Професор попросив показати і вже не гладив своє тім'я, а голосно плямкав. Отепер, е-е-е, і я бачу… Підходжу: на обох аркушиках — знак параграфа. І треба ж таке вигадати! Параграф! Та навіть у картках Зенера[1] такої фігури немає. Бачу — старий шкарбун зацікавився молодятами, вже не згадує про "всякі фокуси", почав розпитувати про навчання, уподобання і т. п., навіть про сни. Я все це слухаю та й думаю: невже мітить у співавтори? А може, запропонувати? Мовляв, під вашим керівництвом… Та навіщо воно йому? Давно доктор, член-кор…

Ну от що, плямкає, зарахуємо вас лаборанткою у відділ функціональної біології, але треба вчитися… Може б, ви пішли на вечірній біофак? Поля цвіте, ще б пак, сам професор опікується нею, а я собі думаю: навіщо їй сушити голову на тому біофаці? Я зроблю її славетною на весь світ без ніякого диплома. І ще старий почав просторікувати, щоб вони із Сєвою і далі дружили, особливо в' навчанні. Це мене обурило. Та яке тобі діло, думаю, до їхньої дружби? Вони під моїм керівництвом. А може, я ще сам із нею подружу? Взагалі… це ідея! Різниця в роках невелика — трохи більше десятка. Поглянув на Полю — опустила очі.

Написавши нарешті резолюцію на Полиній заяві, шеф узявся за мене. Треба здати анамнез. Важливо встановити, як ввімкнувся телепатичний механізм. Чи спостерігаються функціональні зміни в центральній нервовій системі, зумовлені хворобою? Досліди необхідно поставити на солідну наукову основу, разом з фізіологами, морфологами і

психологами опрацювати методику, яку треба буде розглянути на Вченій раді після його повернення з відпустки. І т.д. і т.п. Я нагадав, що це, власне, моє відкриття і я не хотів би ділитися ні з ким, окрім нього самого. Тут пахне державною премією. Як він на мене глянув! Як заплямкав! Наука тепер твориться колективно, і це не той випадок… І т.д. і т.п. Нічого, я ще покажу, який цо випадок. Головний козир у мене. Фігури там всякі, параграфи, так би мовити, насіннячко. А як продемонструю передачу думки — якої ви тоді заспіваєте?

4.VI1. Сєва з Едиком мали поїхати з будівельним загоном кудись у Сибір. Домігся, щоб Сєву звільнили. Наука вимагає жертв. Ех, якби я міг його замінити! Нехай би їхав хоч на Камчатку. На жаль, голова в мене розумна, але приймати думки на відстані не може. Я з Полею перевіряв. Шумить, як самовар. Навіть індійська трава не допомогла. Дівчисько пирхає зі сміху.

5.VII. Поля поїхала до свого Батурина. Хотів і я з нею — відмовила. Взагалі в даний період ставиться не дуже прихильно. На мої натяки іронічно посміхається. Сєви теж не видно, чи не на мотоциклі чкурнули до Батурина?

28.VII. Розмова з шефом. Відпускний період старий провів добре. Обвітрений, великі, як долоня, вуха облупилися, зморщене лице посвіжіло. Тон бесіди був доброзичливий, поки не дійшло до фізіологів, морфологів і психологів. Коли я популярно пояснив, що й ногою там не був, професор вирячив очі, зачмихав, вискочив із-за столу і почав кружляти по кабінету. Я вже подумав, що він зарядку робить. Коли ж ні, знову всівся у своє крісло і почав читати мені мораль. Повне, забувши хто мін батько, натякнув, що я даремно займаю місце в аспірантурі. І це після такого, можна сказати, епохального мого відкриття! А втім, усі старі такі, мій предок теж занудливий. Егоїсти. Заїкнувся про затвердження нової теми, — шкарбун аж руками замахав. Знов своєї гугнявить — потрібна ще серія задокументованих експериментів і т.п. Невже він ще не вірить у телепатію? А може, боїться неслави, коли Поля втратить здатність… Старий лис має рацію. Живемо у вік папірця! А з

нею вже було: телепатичний центр вимикався і не раз… Але ж і того експерименту, який він провів сам, хіба не досить, щоб визнати телепатію? Ну, нехай як хоче. І те добре, що погодився після належної підготовки продемонструвати на Вченій раді. Офіційно!

3.VIII. Дівчисько поводиться нестерпно. Гигоче, пирхає, на самоті зі мною залишатися не хоче. Запрошував у ресторан "Русь" — закопилило губу з пушком, образилось. Якось у суботу зайшов у передобідній період, вона саме на кухні салат готувала, то при дядечку наділа на мене фартушок і примусила чистити цибулю. Ну, я їй добре подякував… мовчки. Експеримент проводити не схотіла. Може, на неї вплинути через Сєву, який слухається Едика, який слухається мене?

8.VIII. Ура! Аналізуючи наслідки численних експериментів, я точно встановив — телепатичний центр у Полі не працює після заходу сонця аж до сходу, тобто, практично, увесь нічний період. Що таке сонячне світло? Електромагнітні хвилі. Коли вони є, Полина думка передається, а нема — і передачі нема. Отже, можна з певністю сказати, що дане телепатичне явище має електромагнітну природу. Та тільки за це відкриття мені треба дати доктора, не то що кандидата! Я так розхвилювався, що довелось робити зарядку серед ночі. Батечко прокинувся і бурчав, що вже не засне. А ви, кажу, танцюйте! Розкрита ще одна таємниця природи!

13.VIII. Еге-ге, ланцюжок Липський — Поля через Едика і Сєву не спрацьовує. Підключив тітоньку (флакон французьких духів на 25 крб.) — ніякого ефекту. Співчуваю великим ученим: рухати науку дуже тяжко.

16.VIII. неділя Завтра — день сенсації, день фурору! Демонструю цих двох телят на Вченій раді".

IV.

Невеликий конференц-зал інституту заповнювався здебільшого науковою молоддю, жодного світила Федір Липський поки що не зауважив. Стукали відкидні сидіння, стояв приглушений гомін. Усі троє вікон виходять на вулицю, густо засаджену каштанами, отож тут хоч і сутінки, зате не жарко, хоча цього літа на Київ налягла жорстока спека.

"Поховались по дачах, — ремствував Липський, — і в даний період їх навіть телекінезом не виманиш звідти, не те що телепатією. А ця мелюзга — кандидатики та аспірантики, від них же нічого не залежить… От якби приїхав Суховодов! Могли б і з Москви та Ленінграда запросити. А Нобелівські лауреати хіба відмовилися б? Хутір… А ця чого вирячує на мене очі? Певне, шкодує, що відштовхнула. Та якби в тебе не пробивались вуска, я б того жевжика Сєвочку швидко відшив би… А вуска… З неї мусив би вийти хлопець, а воно дівчина… О, відвернулось, принидиться".

Липський пробрався до неї, удавано мило посміхнувся:

— Ну що, Полечко, нервуємо? Ну, не треба, не треба, заспокойся. Дуже відповідальний період. Гляди ж, зосередься, покажи їм клас!

Поплескав її по плечу, вона нічого не сказала, тільки зітхнула. Видно було по всьому, що не в настрої. Це трохи стурбувало Липського. Чому б то їй бути не в гуморі? Професор до неї ставиться по-батьківському, він особисто нічого такого не сказав, а як буде зібрано достатньо матеріалу для дисертації, то взагалі нащо вона йому здалася… Може, що із Сєвою? А раптом поміж ними пробігла чорна кішка? І його ще й досі нема. Можна б уже й починати…

— Чому Сева запізнюється?

— Не знаю.

До них підійшла секретарка. Ігноруючи Липського, звернулась до Полі:

— Професор запитує, чи скоро…

— Скоро, скоро, — роздратовано обізвався Липський. — Я сам скажу.

Секретарка ніби й не чула, очікувально дивилась на Полю, і вона "ловила її думки:

"Потрібен ти мені, зухвалець… Прив'язався до дівчини…"

— Та от ждемо Сєву, — сказала Поля. — Він мусить бути з хвилини на хвилину.

Гірка образа підкотилась до горла Липському, і, дивлячись, як похилитала секретарка, він подумки пообіцяв, як тільки стане директором, прогнати "стару каргу втришия".

Ось і Сєвин мотоцикл ревнув під вікнами, зал заворушився, знявся гомін. Липський скривився: усі так поглядають на двері, ніби має зайти якась знаменитість — Блохін чи Буряк. І Полине личко пожвавилось, очі заблищали, вона підвелася і поміж рядами пішла йому назустріч. Липський бачив, як хлопець, знявши з голови лискучий шолом, радісно заговорив до Полі, і легке ревниве почуття ворухнулось йому в грудях. "А втім, — подумав він, — у даний період це добре, навіть дуже добре. Краще пройде експеримент".

Кивнувши своїм підопічним, Липський пройшов до кабінету шефа упевненою ходою, навіть не глянувши у бік секретарки. У шефа — в чорних шкіряних кріслах — сиділи члени Вченої ради, здебільшого літні статечні люди, йшла жвава розмова. Як тільки Липський зачинив за собою подвійні двері, розмова увірвалася, і всі голови повернулись до нього.

— Ну, що там, усі вже є? — спитав шеф. — Ми, як бачите, готові.

— Мої піддослідні також готові, — сказав Липський з ноткою урочистості. Окинувши поглядом присутніх докторів, додав: — А може, тут проведемо? Для вас було б зручніше… (Мало не вирвалось — "колеги").

Старий замахав руками:

— Тут… е-е… мало місць, а бажаючих багато. Це неприйнятно, Липський. — Бочком-бочком вийшов із-за столу і почовгав до дверей. — Ходімо, колеги.

Поля з острахом дивилася, як професор зайшов за стіл, вкритий важким оксамитом, як обіч нього неквапно сідали інші вчені, її навіть кинуло в дрож, коли помітила, як потирає руки Липський. А зал наче був у тумані, голоси долинали ніби здалеку, глухо, невиразно. Лаборантка Валя, що сиділа поруч неї, торкнулася її плеча:

— Професор кличе…

Поля пробралася поміж рядами і, як сновида, зійшла на підвищення, де сиділи члени Вченої ради. Професор посадив її коло себе, прихилився:

— Не хвилюйтеся… є… є… все буде гаразд.

— Ой, боюсь, що не буде… — прошепотіла, зиркаючи на Липського, що вмостився край столу, ближче до трибуни.

Професор підвівся і, крутячи в руках олівчика, обвів поглядом зал.

Побачивши Сєву, що сидів на окремому стільці з каскою на колінах, поплямкав і сказав:

— Ну що ж, почнемо, товариші. Здається, всі, хто цікавиться… е-е-е… прийшли. Сьогодні в нас… є… є… незвичайне засідання. Ідеться про експеримент із так званої… є… є… телепатії. Кажу "так званої", бо це психічне явище не доведене, хоча… є… є… і не спростоване. Мозок людини — це безмежний космос у тісній черепній коробці. На карті обох півкуль… є… є… ще дуже багато білих плям як з морфологічного, так і з функціонального погляду. Скажімо, які структури… е-е… відповідають за інтуїцію? Або: чи існує… є… є… поліфункціональність, коли одна мозкова структура має кілька функцій? Одне слово, мозок… є… є… ще тільки починає вивчення себе… Завдяки щасливому випадку стало відомо про незвичайні… є… здібності Полі Шумейко, яка тепер у нас працює…

"Я її відкрив, я її привів!" — Поля почула думку Липського, і обличчя їй пересмикнулось. "Привів… — промайнуло в голові. — А я не хочу бути на твоєму поводку! Чванько".

Її давно обурювала поведінка Липського, його нещирість до неї, Сєви і навіть професора, а зараз… о, як він їй обрид! Хоча б уже швидше відкараскатись…

— Попросимо нашого… є… є… аспіранта Липського поінформувати про цілі та умови експерименту.

Липський хвацько підступив до трибуни, а секретарка поставила перед ним чорну цибулину мікрофона. їй доручено було записати все засідання. Аспірант чмихнув, стріпнув чубом і почав:

— Я, так би мовити, вирішив продемонструвати цей експеримент, тобто наш вельмишановний директор і керівник… — У залі почувся смішок, і Липський збився. Швидким жестом вихопив з бокової кишені

папірця, розгладив на трибуні і далі продовжував із написаного: — Проведено кілька десятків дослідів, один з них у присутності директора, в його кабінеті. Поля Шумейко в думці, так би мовити, передавала зображення фігур на картках Зенера, а Сєва (прізвище уточнити) їх безпомилково приймав. — Оте "уточнити" знову викликало сміх у залі, проте Липський на це не зважав. Одірвавшись од читання, кивнув: — Онде він сидить в кінці залу. — Багато голів повернулося в той бік, Сєва зніяковів. — Отже, факт телепатичного зв'язку є, так би мовити, фактом. В цьому переконався і сам директор, коли намалював знак параграфа… — Професор заплямкав, але нічого не сказав. — У ході дослідів мною відкрито ПеЗеТе. — Липський зробив паузу, зверхньо так подивився на притихлий зал, а тоді пояснив: — Тобто Перший Закон Телепатії, наголошую — Перший, бо, наскільки мені відомо, жодного закону в цій науці ще не було встановлено та навіть і спроб у цьому напрямку не робилося. ПеЗеТе можна сформулювати коротко: не проводь експериментів уночі.

Тепер уже не сміх, а регіт розлігся в залі. Навіть члени Вченої ради розсміялися, тільки секретарка, що сиділа біля маленького столика, схилившись над магнітофоном, стиснула губи в шнурочок. "Оце науковець, — подумала Поля і поглянула на Сєву: — Ти чуєш, що він меле?" Хлопець кивнув головою. Згадав Едика — той називає Липського не інакше, як жмикрут.

— Тобто я підкреслюю, що я встановив електромагнітний характер телепатичного зв'язку, — провадив далі промовець. — Лінія Поля — Сєва діє від сходу до заходу сонця.

У залі захихотіли, почулася репліка:

— Закон треба назвати ПеЗеТеЛ!

— Тобто? — промовець обома руками вхопився за бортики трибуни і схилився до залу.

— Перший Закон Телепатії Липського!

Це вже переходило всякі межі, професорові довелось втрутитися.

— Може, досить… є… є… теоретизування, — сказав, поглянувши на Липського. Той хотів ще щось сказати, але тільки подивився на шефа.

— Зараз починаємо.

Склав свої папери і, вже сходячи з трибуни, засунув у кишеню.

Натомість у його руці де й взялася невеличка картка — він простягнув її Полі:

— Оце прошу для початку, так би мовити, епіграфом.

Поля прочитала текст і примружила очі, дивлячись через голови присутніх на Сєву.

— Записуй! — гукнув Липський. Сева записав. — Тепер прочитай уголос!

Хлопець підвівся, постояв, переступаючи з ноги на ногу, поклав шолом на стільця.

— Тобі що — мову одібрало? — загарячкував Липський. — Читай!

— Та тут… — ніяково проговорив Сєва. — Може, не треба?..

— Читай, читай! — залунало кілька голосів.

Сєва підніс аркушик до очей, певне, щоб не дивитись на законодавця телепатії, і проголосив:

— Липський — перезрілий аспірант.

У залі вибухнув сміх, навіть шеф запирхав у долоню.

— Що-о? — В пошукача вченого ступеня округлилися очі. — Я ж зовсім не те… Ви що — змовились?!

— А що там на його картці?

Секретарка метнулась, як чорна кішка, і через Федорове плече вхопила картку, що лежала на столі перед Полею, та й прокричала в зал:

— Тут ось що: "Липський — першовідкривач телепатії"! Скромненько!

Липського наче окропом облило. Він схопився — аж секретарка шарахнулася, — і тут же, коло столу президії, почав робити зарядку.

У залі знявся шум, галас. Директор підвівся, поцокав олівцем по графину:

— Продовження експерименту, мабуть, давайте… є… є… перенесемо на сприятливіший день. Не заперечуєте, колеги?

Ніхто не заперечував. Через кілька хвилин зал спорожнів, лише декілька цікавих дивилося на просценіум, де закінчував зарядку "перезрілий аспірант".

"Раз-два, раз-два, — командував у думці Липський. — І ну його все к бісу — і дисертації, і кандидатство, докторство. Краще піду в школу фізкультурником!"

---

[1] Картонки із зображенням простих фігур, застосовуються в дослідах по телепатії.